

ישראל

2023

מדד התערבות
תעשיית הטבק והניקוטין

רקע ומבוא

מדינת ישראל הקדימה לחוקק חוקים למאבק בעישון כבר בשנת 1983, ביניהם החוק להגבלת הפרסומת והשיווק של מוצרי טבק והחוק למניעת עישון במקומות ציבוריים. בשנת 2003 חתמה ישראל על האמנה הבינלאומית למאבק בטבק (FCTC) ובמאי 2005 אישרה את הצטרפותה לאמנה. במהלך 2010 פעלה הוועדה הציבורית לצמצום העישון ונזקיו, בראשותו של פרופ' גמזו. הוועדה אימצה את המלצותיו של צוות מקצועי שפעל במסגרת יוזמת משרד הבריאות 'לעתיד בריא 2020', במסגרתו נקבעו יעדים למאבק בעישון עד לשנת 2020, ופעלה להביא לאישורה של החלטת ממשלה 3247 בדבר תוכנית לאומית לצמצום העישון ונזקיו במאי 2011. לקראת סוף 2013 המאבק בעישון שהחל בתנופה וידע תקופות טובות יותר ופחות, נעצר. הרגולציה הקיימת הפכה למיושנת ולא הצליחה לתת מענה עדכני לאסטרטגיות הפעולה של חברות הטבק והניקוטין, ושיעורי העישון בקרב האוכלוסייה הבוגרת כפי שנמדדו בשנת 2019, נותרו ללא שינוי בהשוואה לתחילת העשור.ⁱ

במהלך 2017-2018 התרחשו בד בבד מהלכים של תעשיית הטבק והניקוטין להחדרת מוצרי עישון חדשים, דוגמת IQOS ו-JUUL, ופעילות רגולטורית ענפה בתחום המאבק בעישון, שכללה, בין היתר, את אישור תיקון מס' 7 לחוק איסור פרסומת, לרבות הגדרת סיגריות אלקטרוניות כמוצר עישון, איסור פרסום (למעט החרגת העיתונות המודפסת), חובת חפיסות אחידות ואיסור הצגה בחנויות; הגדרת IQOS כמוצר טבק לכל דבר ועניין וצו מיסוי IQOS בדומה למס על הסיגריות, השוואת המס על הטבק לגלגול למס על הסיגריות, עדכון צו איסור עישון במקומות ציבוריים ועדכון סל התרופות לגבי מענים לגמילה. החל ממרץ 2019 ועד ליוני 2020 נכנסו לתוקף בארבע פעימות סעיפים מתיקון מס' 7 בחוק איסור פרסומת מוצרי טבק ועישון.

דו"ח זה בוחן את מעורבותה ודרכי השפעתה של תעשיית הטבק והעישון על הממשל הישראלי ומדיניות המאבק בעישון בישראל מאפריל 2021 ועד מרץ 2023. לשם הבנת התמונה השלמה, מומלץ לעיין בנוסף בדוחות מדד התערבות התעשייה לשנים 2020 ו-2021, שנמצאים כאן.

בתקופה הנסקרת בדוח, התרחשו שני אירועים בעלי משמעות והשפעה על עולם העישון בישראל:

1. התקיימו 2 מערכות בחירות ארציות, לכנסת ה-24 (23 מרץ 2021) ולכנסת ה-25 (1 נובמבר 2022) המכהנת עד היום.
2. כניסת סיגריות אלקטרוניות חד-פעמיות לשוק הישראלי, בפברואר 2021 (עם פתיחת המשק לפעילות לאחר סגר שלישי עקב מגפת הקורונה).

בהתאמה לאירועים אלו, נצפו שתי תופעות שהשפיעו על שוק העישון והרגולציה כלפיו. הראשונה בהן היא החרפת מרכיב ה-"לעומתיות" בהחלטות הכנסת והממשל כתוצאה מהחלפת נבחרי הציבור בין הכנסת ה-24 לכנסת ה-25, במטרה מוצהרת לשנות את המדיניות שהונהגה על ידי נבחרי הציבור בכנסת ה-24, כדוגמת נפח המס על הסיגריות האלקטרוניות.ⁱⁱ

תופעה נוספת שנצפתה לאורך תקופת הדוח הינה גידול והרחבת תעשיית מוצרי העישון, בעקבות כניסת הסיגריות האלקטרוניות החד-פעמיות לישראל. בעבר, כלל השוק הישראלי 3 חברות טבק מובילות (פיליפ מוריס, גלוברנדס כמייצגת את JTI ו-BAT ודובק הישראלית) וכ-10 חברות מקומיות לייצור, יבוא ושיווק סיגריות אלקטרוניות ונוזלי מילוי.ⁱⁱⁱ עם כניסת הסיגריות האלקטרוניות החד-פעמיות נצפה גידול משמעותי בהיקף השוק,^{iv} ונכנסו לתחום מאות יבואנים, גדולים וקטנים, שאינם מגיעים בהכרח מתחום הטבק והניקוטין, כי אם מתחום יבוא מוצרי צריכה (מזון וצעצועים בעיקר). קבוצה זו אינה בקיאה ברגולציה מתחום העישון, וכתוצאה מכך נצפתה עלייה משמעותית

i דו"ח שר הבריאות על העישון בישראל, 2019, מאי 2020. עמ' 22.

ii פרטוקול מס' 56 משיבת וועדת הכספים, 14 בפברואר 2023, בשעה 13:05.

iii חברת JUUL אמנם רשמה כניסה מהירה לשוק הישראלי במהלך 2018, אך קיבלה החלטה עסקית במהלך 2020 להפסיק לשווק את מוצריה בישראל.

iv דו"ח שר הבריאות על העישון בישראל, 2021, פברואר 2023. פרק ט' - היבטים כלכליים של עישון טבק בישראל, עמודים 113-114.

בהפרות ביישום החקיקה הקיימת, בתביעות לבתי משפט לשחרור סחורות שאינן עומדות בדרישות החוק ובלחצים שגורמים אלו מפעילים על רשות המיסים ומשרד הבריאות לשנות את דרישות החוק בהתאמה למגוון הולך ועולה של שונות בין מוצרי העישון ומאפייניהם.

ניתן לראות בהשוואה למדד התערבות התעשייה בשנים 2020 ו-2021, כי תעשיית הטבק המסורתית שינתה את דפוסי פעילותה, ממעורבות ישירה בפיתוח המדיניות במהלך השנים 2018-2019 בהן קודמה רגולציה בכנסת ובמשרדי הממשלה ובהמשך ניסיונות להשפיע על אופן יישומה, לפעילות באמצעות גורמים מתווכים ומאמצים לבניית תדמית חיובית בתחום האחריות החברתית תאגידית. שינויים אלה הינם תוצאה של עלייה בחשיפה של הציבור וגורמים בכנסת ובממשל לדרכי פעולתן של חברות הטבק, שהובילו מחד להגברת הביקורת הציבורית והידוק הפיקוח מצד גורמים בכנסת ובממשל על פעילות התעשייה כפי שהיתה מוכרת לנו עד כה, ומאידך, להמשך פיתוח מגוון שיטות פעולה חדשות מצד חברות הטבק והלובינג, כדוגמת מעבר של לוביסטים ישירות לתוך תפקידי מפתח במפלגות.^v

באותה התקופה, התפתחה לה זירת פעילות מקבילה בדמות תעשייה שלמה הניזונה ממגוון מוצרי הסיגריות האלקטרוניות (נוזלי מילוי, מערכות פתוחות, מערכות סגורות ומחסניות, וסיגריות אלקטרוניות חד-פעמיות), שמייצרת עבור הממשל אתגרים חדשים לטיפול, החל מהגדרה ותיחום של מירשם החברות עצמן, רגולציה למוצרי העישון לאורך כל שרשרת הייצור והאספקה, ועד מרכיבי הפיקוח והאכיפה במגוון הרמות – שערי כניסה למדינה, מיסוי, תכולה, נגישות וזמינות, היקף נקודות מכירה פיזיות ובאמצעות האינטרנט והרשתות החברתיות וסחר בלתי חוקי. שתי הזירות – תעשיית הטבק הוותיקה ותעשיית הסיגריות האלקטרוניות – מאתגרות כל אחת מהן בנפרד וביחד את גורמי הממשל ומעסיקות את הרגולטורים במציאת דרכים אפקטיביות למאבק בעישון על שלל מוצריו.

סיכום עיקרי הממצאים

מדד 1: מעורבות תעשיית הטבק בפיתוח מדיניות

במהלך 2021, הוגשה ונדונה בכנסת ה-24 הצעת חוק איסור פרסומת והגבלת השיווק של מוצרי טבק ועישון (תיקון - ביטול החרגת העיתונות המודפסת), התשפ"א-2021. במהלך הדיונים בוועדת הכלכלה לקראת הכנת החוק לקריאה שניה ושלישית, עבר הדיון מעיסוק בביטול מידי של החרגת העיתונות המודפסת מאיסור הפרסום הגורף, לדיון על התנאים להארכת זמן הפרסום המותר ב-7 שנים נוספות, בתמורה להכפלת שטח הפרסום שניתן למשרד הבריאות למודעות הנגד בצמידות לפרסומות לתקופה של 3 שנים, על בסיס הצעתם של מ"ל הארץ וידיעות אחרונות.^{vi} כך, הבטיחו חברות הטבק והניקוטין, יחד עם חברות הפרסום והעיתונים את המשך פרסום וחשיפת מוצרי הטבק והעישון בחוק, ובהיקף רחב יותר.

במסגרת דיוני וועדת הכספים, ביקשו נציגי ייצרני ויבואני הסיגריות האלקטרוניות מחברי הוועדה להבדיל ולהפחית משמעותית את המס על נוזלי המילוי מהמס על הסיגריות האלקטרוניות החד-פעמיות, וזאת בניגוד לעמדה המקצועית של משרד הבריאות להשוות את המס על כלל מוצרי הסיגריות האלקטרוניות למס על סיגריות, טבק גלגול וטבק בחימום.^{vii} סדרה של צווים שפורסמו במהלך תקופה זו,^{viii} הפחיתו את המס על הסיגריות האלקטרוניות בכלל, ונוזלי המילוי לסיגריות האלקטרוניות בפרט.

v ליברמן הנחה את חברי סיעתו: לא להיפגש עם לוביסטים. צבי זרחה, כלכליסט, 21 יוני 2021.

vi פרוטוקול מס' 168 משיבת ועדת הכלכלה, 31 ינואר 2022, בשעה 12:00.

vii נייר עמדה בנוגע למיסוי סיגריות אלקטרוניות, ד"ר אודי קלינר, משרד הבריאות, נובמבר 2019.

viii צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 7), התשפ"ב-2021 (מס על נזל לסיגריות אלקטרוניות) צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 17), התשפ"ב-2022 (מס על נזל לסיגריות אלקטרוניות) צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 18), התשפ"ב-2022 (מס על נזל לסיגריות אלקטרוניות) צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 22), התשפ"ב-2022 (מס על נזל לסיגריות אלקטרוניות) צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (הוראת שעה מס' 5), התשפ"ג-2023 (מס על נזל לסיגריות אלקטרוניות)

הלחץ לשינוי הרגולציה הקבועה על סיגריית IQOS מצד חברת פיליפ מוריס ונציגיה נמשך, אך לא נחל כל הצלחה בקרב הרגולטור בישראל.

בחומר הפומבי המפורסם לציבור, לא נמצאו אינדיקציות לקיומן של ועדות או ישיבות רשמיות במשרדי הממשלה אליהם מוזמנים נציגי חברות הטבק והניקוטין.

מדד 2: פעילויות בתחום האחריות החברתית תאגידית

בחומר הפומבי המפורסם לציבור, לא נמצאו אינדיקציות לפעילויות מסוג תמיכה, שותפות או קבלת תרומה על ידי הממשלה, סוכנויות או פקידיה. יחד עם זאת, נרשמה פעילות ערה בתחום "אחריות חברתית תאגידית" מצד חברת הטבק פיליפ מוריס, שכללה בין היתר פנייה של חברה ישראלית בשם pharmaquest ופנייה נוספת מחברה בינלאומית בשם SERMO^x בניסיון לגיוס חוקרים ואנשי בריאות בארץ לוועדה המייעצת הבינלאומית של Smoke Free Foundation; ניסיונות פנייה מחודשים של PMI Science בהצעה למלגות לסטודנטים בפקולטות לרפואה ופרסום שני סבבי קולות קוראים לתרומה לקהילה.^x

מדד 3: מתן יתרונות לתעשיית הטבק והניקוטין

החל ממרץ 2019 החל יישום חוק איסור פרסומת והגבלת השיווק של מוצר טבק ועישון, התשמ"ג-1983, ב-4 פעימות, עד ליוני 2020. נכון להיום, 3 שנים לאחר כניסת החוק לתוקף, טרם הוגדרו סמכויות ומנגנוני פיקוח ואכיפה לחוק, ואין משרד ממשלתי האחראי לאכיפת יישום החוק.^{xi}

ביוני 2020, נכנס לתוקף תיקון לחוק איסור פרסומת והגבלת השיווק של מוצרי טבק ועישון, התשפ"ג-1983, המחייב יצרני ומשווקי מוצרי טבק ועישון לדווח על תכולת מוצרי עישון המשווקים בישראל - רכיבים, פליטות ובמידה וקיים בידם מידע טוקסיקולוגי לכל מוצר בנפרד ששווק על ידם בשנה החולפת, ומשרד הבריאות מצידו מחויב לפרסם באתר משרד הבריאות את פרטי התכולה של מוצרי העישון. עד למועד סגירת הדוח, משרד הבריאות טרם החל בהקמת מירשם חברות הטבק והניקוטין, ונתוני חברות הטבק והניקוטין בנוגע לתכולת מוצרי העישון המשווקים בישראל טרם פורסמו באתר המשרד, כפי שהחוק מחייב.^{xii}

באוגוסט 2021, פרסמו שרת הפנים דאז איילת שקד, וסגן שר במשרד ראש הממשלה אביר קארה, טיוטת צו רישוי עסקים (עסקים טעוני רישוי) (תיקון), התשפ"א-2021 להערות הציבור.^{xiii} טיוטה המבקשת, בין היתר, לבטל את מפרט אחיד 6.14 בחוק רישוי עסקים, המסדיר את התנאים למכירת מוצרי טבק ועישון בנקודות המכירה. לאחר חשיפת שילובם של נקודות המכירה של מוצרי הטבק והעישון ברשימת העסקים הקטנים שתוכננו לקבל הקלות ברגולציה, פעלו גורמי הממשל במשותף וסיכלו את המהלך.

מדד 4: אינטראקציה לא נחוצה

חברת פיליפ מוריס סייעה במימון יום עיון מקצועי בנושא הברחות וסחר בלתי חוקי בטבק, בו הכשירה גורמי אכיפה ממשטרת ישראל, מג"ב, צה"ל, רשות המיסים ועוד; ונציגיה נצפו בפעילות אכיפה בשטח ביחד עם גורמי האכיפה הרשמיים של מדינת ישראל.^{xiv} יחד עם זאת, מדינת ישראל טרם אישרה את הצטרפותה לפרוטוקול הבינלאומי למאבק בסחר הבלתי חוקי בטבק ומוצרי, עליו חתמה ב-23 דצמבר 2013.^{xv}

ix [Foundation for a Smoke Free World \(funded by Philip Morris International\) recruiting for its "Advisory Board for Smoking Cessation Research"](#). Tim McAfee, Jhon Baker. August 5, 2021. Blog Tobacco Control.

x [אתר חברת פיליפ מוריס בישראל בנושא קיימות וקשרי קהילה](#), כניסה אחרונה בתאריך 19 יולי 2023.

xi [מגזלים אחריות, הכנסת נלחמה בעישון - אך החוק לא נאכף](#). יעל פינקלשטיין, שקוף, 26 אפריל 2021.

xii [דוח שר הבריאות על העישון בישראל 2020, נובמבר 2021](#). פרק ח' - דיווח בדבר הוצאות על פרסום מוצרי טבק לשנת 2019. עמ' 117-118.

xiii טיוטת צו רישוי עסקים (עסקים טעוני רישוי) (תיקון), התשפ"א-2021, ומסמך הנמקה בדבר היעדר צורך בהליך RIA.

xiv [מה הקשר בין הגירעון התקציבי של ישראל לבין תופעת הסחר הלא חוקי?](#) מערכת שורת הרווח, כלכליסט, 27 דצמבר 2021.

xv [סטטוס חתימה ואשור של הפרוטוקול הבינלאומי למאבק בסחר הבלתי חוקי בטבק ומוצרי](#). כניסה אחרונה בתאריך 25 יולי 2023.

במסגרת תיקון מס' 8 לחוק איסור פרסומת והגבלת השיווק של מוצרי טבק ועישון, התשמ"ג-1983, נחתם הסכם עם המו"לים של עיתון הארץ וידיעות אחרונות, בו הובטחו למשרד הבריאות שטחי פרסום בעיתונות המודפסת ללא עלות, בשטח הכפול משטח הפרסום שיוקדש לפרסום מוצרי טבק ועישון, לתקופה של 3 שנים ועד למרץ 2025, וזאת בתמורה להמשך החרגת העיתונות המודפסת מחובת איסור פרסום גורף למוצרי עישון לתקופה של 7 שנים.^{xvi}

מדד 5: שקיפות

הדרישה לדיווח על פגישות עם גורמים מתעשיית הטבק והעישון מוגבלת רק למשרד הבריאות ולא חלה על כל גורמי הממשל.

מדד 6: ניגודי עניינים

לא קיים מאגר רשמי ומוסדר של גורמים בתעשיית הטבק והניקוטין, ארגוני בת והסניפים שלהם ונציגים כדוגמת עורכי דין הפועלים מטעמם.

לא זוהו מעברים של פוליטיקאים לשעבר לתפקידים בתעשיית הטבק והעישון במהלך שנת 2021 ועד למרץ 2023. יחד עם זאת, קיימת תופעה של מעבר יועצים ועוזרים פרלמנטריים לתפקידים בחברות הטבק והניקוטין, לעיתים ללא כל תקופת צינון מתפקידים בממשל.

מדד 7: צעדי מניעה

בפברואר 2022, במהלך הכנסת ה-24, פנה יו"ר הכנסת לכלל חברי הכנסת בכתב, בתיאום עם היועצת המשפטית לכנסת, וביקש לתת ביטוי פומבי לשיחות ולפגישות שנציגי חברות הטבק ושדלנים מטעמם קיימו או ביקשו לקיים עם חברי הכנסת וכן את נושאי הפגישה.^{xvii} במקביל, הורה מנכ"ל הכנסת, גיל סגל, לכל עובדי הכנסת לדווח על כל מפגש עם נציגי חברות הטבק.^{xviii}

הממשלה אינה מחייבת את תעשיית הטבק והניקוטין להגיש מידע תקופתי על גידול וייצור טבק, נתח שוק, הוצאות שיווק, הכנסות וכל פעילות אחרת, לרבות שדלנות, פילנתרופיה, תרומות פוליטיות וכל פעילויות אחרות.

אין מידע זמין באתר gov't על הפעולות שננקטו על פי סעיף 5.3 של אמנת ה-FCTC. המידע שנמסר ל-COP בדו"ח משנת 2020 מציינ כי אין תוכנית פעולה עקבית בנוגע להעלאת מודעות למדיניות הנוגעת להנחיות סעיף 5.3 של אמנת ה-FCTC.^{xix}

משרד הבריאות בחר להקדיש את הכנסת הלאומי ה-22 לקידום הבריאות בישראל ב-9.11.2021, לעיסוק ב-'הגורמים המסחריים המשפיעים על הבריאות'.^{xx} הכנס כלל מגוון הרצאות שעסקו באסטרטגיות השיבוש של תעשיית הטבק ותעשיית המזון, כמו גם הצגת מדד התערבות תעשיית הטבק והניקוטין לשנת 2021.^{xxi}

xvi הצעת חוק לאיסור פרסומת והגבלות שיווק של מוצרי טבק ועישון (תיקון ביטול החרגת העיתונות המודפסת) – מכתב התחייבות לחברי הכנסת. עמוס שוקן וינון אנגל, 14 פברואר 2022.

xvii פנייה מיו"ר הכנסת לחברי הכנסת - דווח על מפגשים עם נציגי חברות הטבק או שדלנים מטעמן, 6 פברואר 2022.

xviii [חברי הכנסת ועובדיה יידרשו לדווח על מפגשים שלהם עם נציגי חברות הטבק](#). רוני לינדר, דה מרקר, 3 פברואר 2022.

xix [Core questionnaire of the reporting instrument of the WHO FCTC – 2020, Israel](#). pp.18.

xx הכנסת הלאומי ה-22 לקידום הבריאות בישראל, בנושא: הגורמים המסחריים המשפיעים על הבריאות – הזמנה לכנס. 9 נובמבר 2021.

xxi [עולה במדד: ישראל במקום 12 במדד בינלאומי להתערבות חברות הטבק בפעילות הממשל לשנת 2021](#). שני אשכנזי, גלובס, 9 נובמבר 2021.

המלצות לפעולה

- **רשם תעשיית טבק וניקוטין** - יש להקים רישום של גופי תעשיית הטבק והניקוטין, ארגונים הקשורים אליהם, ונציגיהם.
- **חובת דיווח ושקיפות** - יש להרחיב את החובה לדווח על פגישות עם נציגי תעשיית הטבק והניקוטין, המוגבלת כיום למשרד הבריאות בדוחות שר הבריאות על העישון בישראל, כך שתחול על כלל גופי הממשל.
- **תקנון הכנסת** - יש לעדכן בכללי האתיקה לחבר הכנסת על איסור קבלת הצעת סיוע ו/או טיוטת מדיניות מתעשיית הטבק והניקוטין ושליחיה.
- **הכשרה** - יש להפעיל תוכנית פעולה עקבית להעלאת מודעות חברי כנסת ועובדי ציבור למדיניות הנוגעת להנחיות סעיף 5.3 של אמנת ה-FCTC.
- **תקופת צינון** - מכיוון שישנם מקרים של פקידי ממשל לשעבר העוברים לתעשיית הטבק והניקוטין, יש להנהיג מדיניות הקובעת תקופת צינון של לפחות 3 שנים.
- **איסור התקשרויות מסחריות** - יש להרחיב את הכללים הקיימים לגבי התקשרות מסחרית של מוסדות בריאות כך שיחולו על הממשל כולו, על מנת למנוע את התקשרות תעשיית הטבק והניקוטין עם מגזרים מעבר לתחום הבריאות.

תודות

תודה למר שבי גטניו, מנכ"ל העמותה לדמוקרטיה מתקדמת, על תרומתו לדו"ח. כמו כן, אנו מודים לד"ר מרי אסונטה ולמר יודים דלא רוזה מהמרכז העולמי לממשל תקין בפיקוח על טבק (GGTC), שותפים של יוזמת STOP על עצותיהם ותמיכתם בהכנת מדד זה.

מחברי הדו"ח הישראלי

שירה כסלו, מנכ"לית המיזם הרב-מגזרי למיגור העישון.
ד"ר יעל בר זאב, יו"ר החברה הרפואית למניעה וגמילה מעישון, הסתדרות הרפואית בישראל.

ממצאי הדוח

5	4	3	2	1	0	מדדים
						מדד 1: רמת מעורבות התעשייה בפיתוח מדיניות
	4					<p>1. הממשל^{xxii} מקבל, תומך או מאשר הצעות כלשהן לסיוע או שיתוף פעולה עם תעשיית הטבק והניקוטין, או כל גורם או אדם הפועלים לקידום האינטרסים של התעשייה^{xxiii} בקביעת או יישום מדיניות בריאות הציבור ביחס לפיקוח על טבק^{xxiv} (המלצה 3.1)</p>
<p align="center">ביטול החרגת העיתונות המודפסת מחוק איסור פרסומת</p> <p>תיקון מס' 7 לחוק הגבלת הפרסומת והשיווק של מוצרי טבק כלל איסור פרסום גורף, למעט החרגתה של העיתונות המודפסת – דרישה שהוכתבה על ידי שר הבריאות, כתנאי להסכמתו לתמיכת משרד הבריאות בהצעת חוק פרטית.¹ החוק קבע כי בצמידות לפרסומת מותרת למוצר טבק ועישון בעיתון תופיע מודעת נגד בדבר נזקי העישון, על פי נוסח של משרד הבריאות ובשטח זהה לשטח הפרסומת. עלות שטח הפרסום של מודעת הנגד לא תושט על משרד הבריאות.² עצם ההחרגה של העיתונות המודפסת מאיסור הפרסום הגורף מהווה הטבה מובהקת לחברות הטבק והעישון. כמו כן, בחירתו של משרד הבריאות לפרסם את תכני מודעות הנגד בסבב המתחלף אחת לחודש, למשך שנה למפרע,³ מאפשרת לחברות הטבק והניקוטין להתאים את מודעות הפרסומת בהתאמה לתכני מודעת הנגד. עתירה 2951/19 שהוגשה לבית המשפט העליון על ידי המיזם למיגור העישון כנגד כנסת ישראל, ממשלת ישראל ומשרד הבריאות בדרישה לביטול החרגת העיתונות המודפסת מאיסור הפרסום הגורף נדחתה על ידי בית המשפט.⁴ עתירה 7642/19 שהוגשה לבית המשפט העליון על ידי ח"כ לשעבר יהודה גליק ועמותת אוויר נקי כנגד שר הבריאות לניהול מיטבי של מנגנון מודעות נגד אפקטיבי בעיתונות המודפסת,⁵ נמחקה, לאחר כניסת מגפת הקורונה והצהרת משרד הבריאות כי יעשה שימוש במודעות הנגד לקמפיין בנוגע לסכנות העישון וקורונה.</p> <p>במהלך 2021, הוגשה ונדונה בכנסת ה-24 הצעת חוק איסור פרסומת והגבלת השיווק של מוצרי טבק ועישון (תיקון - ביטול החרגת העיתונות המודפסת), התשפ"א-2021, על ידי ח"כ מוסי רז וח"כ עופר כסיף ושותפים. בדברי הצעת החוק נכתב:</p> <p>"...לפיכך, מוצע לתקן את החוק ולבטל את החרגת העיתונות המודפסת מאיסור הפרסום כאמור, במטרה לצמצם את חשיפתם של צעירים וכלל הציבור לפיתוי שבפרסום עישון וצריכת טבק על מוצריו ובכך להפחית את מספר המעשנים ומקרי המוות הנגרמים מעישון. ..."⁶</p> <p>בדיון המקדים שהתקיים בוועדת הכלכלה ב-31.1.2022, ציינו חברי הכנסת מגישי הצעת החוק את הצורך בביטול החרגת העיתונות המודפסת מאיסור הפרסום הגורף, שניתנה 3 שנים קודם לכן בנסיבות פוליטיות, אך לא הוכיחה את עצמה.⁷ נציגי המו"לים של העיתונות המודפסת, הציגו לפני הוועדה הצעת פשרה:⁸</p> <p>"... עמוס שוקן, מו"ל עיתון הארץ: בכל אופן, ההצעה שלנו היא שלא תבטלו את הפרסום בעיתונות המודפסת, אבל שנגדיל את היקף השטח, נכפיל את היקף השטח שאנחנו נותנים למשרד הבריאות כדי לקדם את הקמפיין נגד עישון. שנעשה את זה לתקופה ונראה את ההשפעות של זה בסוף התקופה. ..."</p>						

xxii המונח "ממשל" מתייחס לכל בעל תפקיד ברשות המחוקקת והמבצעת, בין אם הוא פועל במסגרת הסמכות ובין אם לא, כל עוד הוא עוטה סמכות כזו או מציג עצמו לאדם אחר כבעל סמכות שכזו.

xxiii המונח "תעשיית הטבק והניקוטין" מכיל גם את מי שמייצג את או פועל לקידום האינטרסים של התעשייה, כולל תעשיית הטבק והניקוטין שבבעלות המדינה.

xxiv "הצעות לסיוע" עשויות לכלול טיוטות חקיקה, מידע טכני, המלצות, סיורים לימודיים בחו"ל.

"... ינון אנגל, מנהל עיתון ידיעות אחרונות: אני קצת נפעם ממה ששמעתי פה. אם מישהו חושב שעיתון במדינת ישראל ירצה לקבל כספים מגורם ממשלתי כדי לפצות אותו על זה שהוא לא מפרסם מודעות של סיגריות, זה פשוט חלום באספמיה. זה לא יקרה, זה לא קורה וזה לא ראוי בכלל שזה יעלה על סדר היום. בהמשך למה שאמר עמוס, הסכמנו לתת שטח פרסום חליפי, אני מסכים עם חלק מהדוברים שלא ניצלו את זה מספיק מבחינה שיווקית. אני לא מומחה שיווקי, אבל זה עובד בצורה כזו שמשדר הבריאות מעביר דרך האינטרנט מודעה לחודש מסוים וכל הזמן המודעה הזאת רצה. אני חושב שיש מקום ליותר קריאטיביות... אנחנו מוכנים כעיקרון להוסיף עוד שטחים בחינם למשרד הבריאות כדי שתהיה להם אפשרות לפרסם יותר טוב. אני לא איש שיווק אבל אני חושב שיש מקום לשפר את המודעות, היום זו מודעה אחת לכל החודש, זה בכלל לא מה שמדובר פה... המחשבה שלנו, גם של עיתון הארץ וגם של ידיעות אחרונות הייתה שנגדיל את השטח שניתן למשרדי הפרסום, במקום עמוד אחד ניתן שני עמודים. נאפשר לו לפרסם כל מה שהוא רוצה, אולי גם בענייני קורונה ולא דווקא רק בטבק. הדבר הזה, עם שכלול שיווקי של משרד הבריאות, נותן תרומה מדויקת..."

במהלך הדיונים בוועדת הכלכלה לקראת הכנת החוק לקריאה שנייה ושלישית, עבר הדיון מעיסוק בביטול מידי של החרגת העיתונות המודפסת מאיסור הפרסום הגורף, לדיון על התנאים להארכת זמן הפרסום המותר ב-7 שנים נוספות, בתמורה להכפלת שטח הפרסום שניתן למשרד הבריאות למודעות הנגד בצמידות לפרסומות לתקופה של 3 שנים. כחלק מפשרה זו, ביקש משרד הבריאות להטיל מספר מגבלות על המפרסמים, ביניהן איסור הצגת סוג מוצר עישון כעדיף על סוג מוצר עישון אחר; איסור הצגת קוד QR או הפנייה לאתרי אינטרנט; ואיסור הצגת מוצרי העישון למעט בחפיסה אחידה על פי החוק,⁹ כולן הפרות שתועדו בפרסומות של התעשייה במהלך השנים מאז נכנסה לתוקפה ההחרגה של העיתונות המודפסת מאיסור הפרסום הגורף.¹⁰

כך, הבטיחו חברות הטבק והניקוטין, יחד עם חברות הפרסום והעיתונים את המשך פרסום וחשיפת מוצרי הטבק והעישון בחוק, ובהיקף רחב יותר. ואילו משרד הבריאות יצא קירח מכל הצדדים מהעסקה – אין בעסקה הזו הגנה על בריאות הציבור, יש בה שותפות וקבלת הטבה מצד חברות הטבק, חברות הפרסום והעיתונות, ובמידה ולא יעמוד בתנאי העסקה וימצא את פוטנציאל שטחי הפרסום והקמפיין שניתן לו – שוב יצא ששכרו בהפסדו, כפי שהיטיב להבהיר מו"ל ידיעות אחרונות בדבריו:

"... ברגע שהמודעות של משרד הבריאות יוצפו בעיתונות הכתובה, אתם תתפלאו לראות, אני לא רוצה להגיד שאולי אפילו יבקשו להאריך את תוקף הפשרה. 75% יהיה של משרד הבריאות. כפי שאמר חבר הכנסת לשעבר יהודה גליק, קיבלתם אופציה ששווה לכם מיליוני שקלים. תנצלו את זה בצורה חכמה על ידי יצירתיות..."¹¹

שינוי הרגולציה על מוצרי טבק בחימום (סיגריית IQOS)

הלחץ לשינוי הרגולציה הקבועה על סיגריית IQOS מצד חברת פיליפ מוריס ונציגיה נמשך, אך לא נחל כל הצלחה בקרב הרגולטור בישראל. לדוגמא, במהלך יוני 2021, כחלק מקמפיין עולמי של פיליפ מוריס, מתפרסם ראיון עם יאצק אולצ'ק, מנכ"ל PMI העולמית, ובו פנייה אל הרגולטור הישראלי:

"... **מסך עשן** – "החלופות בשוק לעישון סיגריות לא מסייעות בהפחתת שיעור המעשנים בארץ", אלא שגם ההגבלות שמטיל משרד הבריאות לא ממש מרתיעות מעשנים. בראיון מיוחד מתקש מנכ"ל פיליפ מוריס העולמית שהסיגריה האלקטרונית שלהם (סיגריית IQOS, הוספה SK) היא הרע במיעוטו, ומבקש מהרגולטורים כאן לא לפסול אותה על הסף..."¹²

תגובת משרד הבריאות מעל גבי העיתון דוחה את טענות החברה ובקשותיה ומבהירה כי:

"... משרד הבריאות נמסר בתגובה: המוצר הוא מוצר טבק. בהתאם להודעות ה-FDA, אין לטעון שמוצר לחימום טבק מסוכן פחות ממוצר ששורף טבק, ואין לציין בשום דרך שמדובר במוצר עם סיכון מופחת. אנו מדגישים שהמוצר מזיק ופולט חומרים מסרטנים שגורמים לחולי ולמוות של הסביבה עקב עישון כפוי. טבק לחימום מכיל ופולט בשימוש חומרים מזיקים, מסרטנים וממכרים, ולכן המשרד החיל על כל המוצרים רגולציה זהה. המלצתנו למעשנים היא להיגמל מעישון ולא להסתמך על חלופות שמשמרות את ההתמכרות לניקוטין וחושפות את המשתמש והסביבה למסרטנים ולרעלים..."¹³

5	4	3	2	1	0	מדדים
	4					<p>2. הממשל מקבל, תומך או מאשר מדיניות או חקיקה שנוסחה על-ידי או בשיתוף פעולה עם תעשיית הטבק והניקוטין (המלצה 3.4)</p>
<p>סיגריות אלקטרוניות נמכרות בישראל מאז שנת 2012. במהלך השנים חלה התפתחות טכנולוגית ניכרת אשר מאפשרת הצעתם של מוצרים שונים ומגוונים במקטע שוק זה. על-אף עמדתו של משרד הבריאות כי יש להתייחס לסיגריות אלקטרוניות כאל סיגריות רגילות ועל-אף התיקון לחוק משנת 2018 אשר הורה על הכללתן של סיגריות אלקטרוניות כחלק ממוצרי העישון והכפפתם לרגולציה המונהגת בתחום זה¹⁴ – לא פעלה ממשלת ישראל להטלתו של מס קנייה כלשהו על סיגריות אלקטרוניות. כתוצאה ממחדל זה ובהיעדרו של מס קנייה כלשהו על סיגריות אלקטרוניות הנמכרות בישראל נוצר עיוות מס משמעותי בין מוצרים אלה למוצרי טבק וניקוטין אחרים עליהם מוטלים מסי קנייה משמעותיים. בשל כך, הגיש המיזם למיגור העישון עתירה לבית המשפט העליון (בג"ץ 7875/20).¹⁵ בעקבות העתירה, בנובמבר 2021, חתם שר האוצר אביגדור ליברמן על צו מיסוי לסיגריות אלקטרוניות,¹⁶ כפי שציינה כבוד השופטת דפנה ברק ארז בפסק הדין.¹⁷</p> <p>צווי מיסוי למוצרי עישון נכנסים לתוקף מיידית, אך דורשים דיון ואישור בוועדת הכספים בתוך 60 יום ממועד פרסומם. הדיונים בוועדת הכספים על צווי המיסוי לסיגריות אלקטרוניות כללו שני גלים - הראשון, מינואר 2022 ועד ליוני 2022, בניהולו של ח"כ אלכס קושניר, יו"ר וועדת הכספים בכנסת ה-24, והשני, מינואר 2023 ועד מאי 2023, בניהולו של ח"כ משה גפני, יו"ר וועדת הכספים בכנסת ה-25.</p> <p>במסגרת גל הדיונים הראשון, ביקשו נציגי ייצרני ויבואני הסיגריות האלקטרוניות מחברי הוועדה להבדיל ולהפחית משמעותית את המס על נוזלי המילוי מהמס על הסיגריות האלקטרוניות החד-פעמיות, וזאת בניגוד לעמדה המקצועית של משרד הבריאות להשוות את המס על כלל מוצרי הסיגריות האלקטרוניות למס על סיגריות, טבק לגלגול וטבק בחימום.¹⁸ סדרה של צווים שפורסמו במהלך תקופה זו,¹⁹ הפחיתו את המס על הסיגריות האלקטרוניות בכלל, ונוזלי המילוי לסיגריות האלקטרוניות בפרט.</p> <p>כמו כן, ביקשו נציגי תעשיית הסיגריות האלקטרוניות לבטל את המס על חומרי הגלם לנוזלי המילוי. בדיונים הראשונים על צו מיסוי סיגריות אלקטרוניות שנערכו בינואר 2022, העלו נציגי חברות הסיגריות האלקטרוניות את הבקשה להחריג את המס על חומרי הגלם:</p> <p>"... שי פרטיג, נציג פורום חברות האידיוי בישראל: זאת אומרת אם זה תמצית טעם, חומר גלם שמשמש לייצור נוזל, זה לא משהו שאמור להיות תחת הצו? אלא רק נוזל לסיגריות אלקטרוניות אמור להיות ממוסה. .... זה פרט מכס חדש שנוסף, שלא ברור למה הוא נוסף, זה לא נוזל לסיגריות אלקטרוניות. זה תמצית טעם שמשמשת כחומר גלם לייצור נוזל לסיגריות אלקטרוניות. זה תמצית טעם גנרית, דרך אגב, של מזון ומשקאות, רגילה לחלוטין. ... אנחנו סבורים שיש פה טעות, זה פרט מכס שהוא חומר גלם לייצור נוזל לסיגריות. אי אפשר להכניס את זה לסיגריות אלקטרוניות, את התמצית הזאת, זה מרוכז מאוד ואי אפשר לאדות את זה.</p> <p>מנהל תחום בכיר מעריך ראשי, רשות המסים: כפי שהוא, לא, זה חומר גלם, אתה צודק. אנחנו החלטנו להכניס מיסוי לתמציות כאלה המיועדות להיות חלק מנוזל. ..."²⁰</p> <p>ואכן, בדיון המשך לצו, התקבלה החלטה על הוצאת חומרי הגלם מצו המיסוי לסיגריות אלקטרוניות:</p> <p>"... יו"ר וועדת הכספים: במהלך הדיון עלה נושא אחד שקשור לתמציות טעם כפריט מכס, שזה חומר גלם, לא המוצר הסופי. אחרי שדיברנו עם הרשות [למיסים] במהלך הימים האלה, הוחלט להוציא את פריט המכס הזה מהצו כך שהמוצר הספציפי הזה לא ימוסה. הסיבה שהחלטנו להוציא את תמציות הטעם מתוך הצו, ואת זה אמרה רשות המסים, היא כדי לא למסות את חומרי הגלם אלא את המוצר הסופי. במידה ויתחילו להכין את החומרים ולייצר את זה בישראל - נמסה את זה."²¹</p>						

מדדים					
5	4	3	2	1	0
<p>השתלשלות השיח לאורך דיוני וועדת הכספים בנוסחי הצו מדגימה כיצד בקשה של נציגי התעשייה לשנות את מרכיבי הצו, והיענות של רשות המיסים לבקשה הפכה יותר מאוחר לפתח ליצירת שוק שחור של מרכיבי נוזלי מילוי והימנעות מתשלום המס. למרבה האבסורד, מצב זה הביא את גורמי התעשייה לחזור ולהפנות אצבע מאשימה כלפי הרגולטור ובראשו משרד האוצר ורשות המיסים, בנוגע למיסוי הסיגריות האלקטרוניות, בטענה שעקב המס נוצר השוק השחור שהתפתח ליבוא עצמאי של מרכיבים לנוזלי המילוי והרכבה עצמית על ידי היבואנים והקהל.</p> <p>"... אבי כהן, בעלים מרכז לצרכי עישון בע"מ: מה שקורה היום, ייצור מקומי. לא בעיה ללכת ולקנות את המוצרים האלה בסופר פארמים, בחנויות לממכר עוגות, לאוכל. זה החומרים שיש בסיגריות אלקטרוניות. נוצרו מעבדות ביתיות. צבי הרציג, מנכ"ל מכון ובחרת בחיים: זה משהו שקל מאוד לייצר בבית, לכן אין סיבה שהמס יעבוד. המס פוגע בשחקנים הישרים..."²²</p>					
				1	
<p>3. הממשל מאפשר / מזמין את תעשיית הטבק והניקוטין להשתתף בוועדה בין-משרדית ממשלתית / רב-מגזרית / גוף מייעץ הקובע את מדיניות בריאות הציבור (המלצה 4.8)</p> <p>בחומר הפומבי המפורסם לציבור, לא נמצאו אינדיקציות לקיומן של ועדות או ישיבות רשמיות במשרדי הממשלה אליהם מוזמנים נציגי חברות הטבק והניקוטין.</p> <p>חלק מוועדות הכנסת מאשרות השתתפות של נציגי חברות טבק וניקוטין ו/או לוביסטים מטעמם בדיונים, כדוגמת וועדת הכספים בדיונים שקיימה בנושא צווי המיסוי לסיגריות אלקטרוניות, בה לקחו חלק נציגי חברות סיגריות אלקטרוניות ולוביסטים מטעמם. יחד עם זאת, חשוב לציין כי יו"רי הוועדות על פי רוב יבקשו מהדוברים לציין את תפקידם וקשריהם לתעשיית הטבק והניקוטין.</p> <p>לדוגמא, פרופ' דימיטרי קרוסיס, יו"ר החברה הישראלית לנוירואימונולוגיה, השתתף ולקח חלק בדיון בוועדת הכספים ב-24.1.2022, בנושא: "הצעת צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 7), התשפ"ב-2021 (מס על נוזל לסיגריות אלקטרוניות)",²³ בה דיבר כנגד מיסוי סיגריות אלקטרוניות. כשנשאל על ידי יו"ר הוועדה האם היה לו קשר לתעשייה השיב: "אף פעם", אלא שלפי JUUL הוא היה חבר במועצה המדעית שלה. קרוסיס: "... היה ראוי להזכיר זאת, אבל מעולם לא קיבלתי תמורה כספית..."²⁴</p>					
				1	
<p>4. הממשל ממנה או מאפשר לנציגים מתעשיית הטבק והניקוטין (כולל הממשלתית) להשתתף במשלחת ל-COP או לארגוני-בת אחרים או מאפשר חסות שלהן לנציגים (למשל: COP 4 ו-5 או INB 4 ו-5 או WG)^{xxv} (המלצות 4.9 ו-8.3)</p> <p>מפגש 9COP התקיים במהלך נובמבר 2021 במתכונת וירטואלית בשל מגפת הקורונה, וכלל נציגות מטעם משרד הבריאות בלבד.</p>					

xxv ראו מועדי מפגשים <https://fctc.who.int/publications/m/item/cop-9-div-1-list-of-participants>

5	4	3	2	1	0	מדדים
				1		<p>מדד 2: פעילות "אחריות חברתית תאגידית" לכאורה</p> <p>5. א. גופי ממשל או נציגיו תומכים, מאשרים, יוצרים שותפויות או משתתפים בפעילויות של תעשיית הטבק והניקוטין המתוארת כ-"אחריות חברתית תאגידית", לדוגמא, תוכניות סביבתיות. (המלצה 6.2)</p> <p>ב. הממשל (על גופיו ונציגיו) מקבלים תרומות^{xxvi} (כספיות או אחרות) מתעשיית הטבק והניקוטין או מאלה הפועלים לקידום האינטרסים של התעשייה במהלך מגפת הקורונה (כולל תרומות תחת אחריות חברתית תאגידית לכאורה). (המלצה 6.4)</p> <p>בחומר הפומבי המפורסם לציבור, לא נמצאו אינדיקציות לפעילויות מסוג תמיכה, שותפות או קבלת תרומה על ידי הממשלה, סוכנויותיה או פקידיה.</p> <p>יחד עם זאת, נרשמה פעילות ערה בתחום "אחריות חברתית תאגידית" מצד חברת הטבק פיליפ מוריס, שכללה בין היתר פרסום מגוון מאמרי דעה בתחומים הנוגעים לפעילות אחריות תאגידית של חברת הטבק וחזון 'עולם ללא עשן' כחלק מדאגה לקיימות;²⁵ ניסיון השתתפות של עו"ד קורל אבירם, מנהלת רגולציה ואחריות תאגידית של פיליפ מוריס ישראל, בוועידה מיוחדת לרגל יום האישה הבינלאומי שנערכה ב-8.3.2022 במעמד רעיית הנשיא,²⁶ ניסיון שסוכל;²⁷ פנייה של חברה ישראלית בשם pharmaquest ופנייה נוספת מחברה בינלאומית בשם SERMO²⁸ בניסיון לגיוס חוקרים ואנשי בריאות בארץ לוועדה המייעצת הבינלאומית של Smoke Free Foundation; ניסיונות פנייה מחודשים של PMI Science בהצעה למלגות לסטודנטים בפקולטות לרפואה ופרסום שני סבבי קולות קוראים לתרומה לקהילה. הקולות הקוראים לתמיכה בפרויקטים חברתיים וסביבתיים בשנים 2022 ו-2023 הופצו באמצעות הרשתות החברתיות, בדגש על תמיכה בפעילות של ארגונים חברתיים המקדמים את יעדים 5, 8, 10 ו-12, ביעדי הפיתוח בר קיימא של האו"ם (SDG's).²⁹</p> <p>בנוגע למלגות לסטודנטים לרפואה, פנה בעבר משרד הבריאות בכתב לדיקן הפקולטה לרפואה באוניברסיטת בר אילן, בדרישה לסכל את מהלך מתן המלגות, גם אם מדובר במהלך שנעשה דרך אגודות הסטודנטים, וציין כי הוא בוחן אפשרויות למנוע מהלכים דומים בעתיד.³⁰</p>
				4		<p>מדד 3: הטבות לתעשיית הטבק והניקוטין</p> <p>6. הממשל מאשר בקשות מתעשיית הטבק והניקוטין להארכת זמן ליישום או דחייה של חוקים לפיקוח על טבק (למשל, תקופה של 180 ימים נפוצה עבור PHW, וניתן ליישם העלאת מס תוך חודש) (המלצה 7.1)</p> <p>העדר אסדרת מנגנוני פיקוח ואכיפה לחוק איסור פרסום</p> <p>במאי 2011 אושרה החלטת ממשלה 3247 'תוכנית לאומית לצמצום העישון ונזקיו'.³¹ בהתאמה להחלטת הממשלה הוגשה ונדונה במהלך 2012 הצעת חוק ממשלתית 'הצעת חוק הגבלת הפרסומת והשיווק של מוצרי טבק (תיקון מס' 7) התשע"ב-2012'.³² משרד הבריאות משך הצעת חוק זו במהלך 2013 לאחר התערבויות ושיבושים מצד חברות הטבק.³³ לאחר 5 שנים של שיהוי, הועלתה ונדונה 'הצעת חוק איסור פרסומת והגבלת השיווק של מוצרי טבק ועישון, התשע"ט-2018' כהצעת חוק פרטית, בגרסה מרוככת שכללה החרגת העיתונות המודפסת מאיסור הפרסום הגורף, ולא נכללו בה אזהרות גרפיות על החפיסות והגדרת סמכויות ומנגנוני פיקוח ואכיפה לחוק.³⁴</p>

xxvi פוליטיות, מימון חברתי, חינוכי, קהילתי, מומחיות טכנית, הכשרה להתמודדות עם הברחות או כל סוג שהוא של תרומה.

מדדים	5	4	3	2	1	0
<p>החל ממרץ 2019 החל יישום חוק איסור פרסומת והגבלת השיווק של מוצר טבק ועישון, התשמ"ג-1983, ב-4 פעימות, עד ליוני 2020. ב-15 ביולי 2020, התקיים דיון מעקב בוועדת הכלכלה בכנסת, בנושא: יישום החוק בנושא איסור פרסומת והגבלת שיווק של מוצרי טבק ועישון.³⁵ בדיון הוצגו עמדות משרדי הממשלה וגופי השלטון השונים, ביניהם משרד הבריאות, משרד המשפטים, המשרד לביטחון פנים והמשרה בנוגע למנגנוני פיקוח ואכיפה של החוק. כל אחד מהגורמים ביקש לטעון כי האחריות לפיקוח ואכיפה על החוק אינה בסמכותו ותחת אחריותו. בסיכומו של הדיון, התבקש משרד הבריאות לחזור ולהגיש לוועדה הצעה ממשלתית לתיקון החוק, שתקנה סמכות פיקוח ואכיפה לאנשי משרד הבריאות, לרבות סמכות להטלת עיצומים כספיים.³⁶ עד למועד סגירת הדוח טרם הוגשה טיוטת הצעת החוק בנושא לוועדת הכלכלה של הכנסת. לאחרונה, בדיון שהתקיים במרץ 2023 בוועדה המיוחדת למאבק בשימוש בסמים ואלכוהול, ועסק בסיבות לעלייה בשימוש בסיגריות אלקטרוניות בקרב בני נוער, עלתה שוב סוגיית האכיפה, והעדר גורם ממשל אחראי ומנגנוני אכיפה מוסדרים לחוק איסור פרסומת, בדגש על איסור מכירת מוצרי הטבק והעישון לקטינים.³⁷ נכון להיום, 3 שנים לאחר כניסת החוק לתוקף, טרם הוגדרו סמכויות ומנגנוני פיקוח ואכיפה לחוק, ואין משרד ממשלתי האחראי לאכיפת יישום החוק.³⁸</p> <p style="text-align: right;">מיסוי סיגריות אלקטרוניות</p> <p>בנובמבר 2021 נחתם ופורסם צו מיסוי על סיגריות אלקטרוניות, לרבות מס על המלאים הקיימים.³⁹ הצו נכנס לתוקף מיידית, ובמקביל נדרש אישורה של וועדת הכספים בתוך 60 ימי פעילות הוועדה. בקשות היבואנים לשחרר מלאים לפני כניסת המס על הסיגריות האלקטרוניות נדונו בוועדת הכספים מספר פעמים, לאור השינויים בצווי המיסוי ובגובה המס על הסיגריות האלקטרוניות לצורותיהן השונות, אך כל הבקשות נדחו.⁴⁰</p>						
<p>7. הממשלה מעניקה זכויות יתר, תמריצים, פטורים ממס או הטבות לתעשיית הטבק והניקוטין (המלצה 7.3)</p>			3			
<p style="text-align: center;">הפחתת רגולציה – ביטול מפרט 6.14 לנקודות מכירת מוצרי טבק ועישון</p> <p>באוגוסט 2021, פרסמו שרת הפנים דאז איילת שקד, וסגן שר במשרד ראש הממשלה אביר קארה, טיוטת צו רישוי עסקים (עסקים טעוני רישוי) (תיקון), התשפ"א-2021 להערות הציבור.⁴¹ טיוטה המבקשת, בין היתר, לבטל את מפרט אחיד 6.14 בחוק רישוי עסקים, המסדיר את התנאים למכירת מוצרי טבק ועישון בנקודות המכירה.</p> <p>מהלך זה בוצע תחת מסגרת כוללת של תהליכי רגולציה חכמה (החלטות ממשלה 2118 ו-4398),⁴² ופעולות להפחתת הנטל הרגולטורי שקודמו במהלך השנים 2019-2020 על ידי תנועת 'אני שולמן' שנועדה להקל על בעלי עסקים קטנים,⁴³ ופורום קהלת, שחרט על דיגלו לעודד יישום עקרונות השוק החופשי בישראל.⁴⁴</p> <p>לאחר חשיפת שילובם של נקודות המכירה של מוצרי הטבק והעישון ברשימת העסקים הקטנים שתוכננו לקבל הקלות ברגולציה, פעלו גורמי הממשל במשותף וסיכלו את המהלך. משרד הבריאות הביע התנגדות לביטול חובת רישוי עסקים לנקודות ממכר מוצרי עישון (מפרט אחיד 6.14), ושרת הפנים הודיעה מצידה כי היא מבטלת את הסרת הסעיף מחוק רישוי עסקים ומפרט אחיד 6.14 יישאר על כנו בחוק רישוי עסקים.⁴⁵</p>						

דיווח על תכולת מוצרי טבק ועישון המשווקים בישראל

ביוני 2020, נכנס לתוקף תיקון לחוק איסור פרסומת והגבלת השיווק של מוצרי טבק ועישון, התשפ"ג-1983, המחייב יצרני ומשווקי מוצרי טבק ועישון לדווח על תכולת מוצרי עישון המשווקים בישראל - רכיבים, פליטות ובמידה וקיים בידע טוקסיקולוגי לכל מוצר בנפרד ששווק על ידם בשנה החולפת, ומשרד הבריאות מצידו מחויב לפרסם באתר משרד הבריאות את פרטי התכולה של מוצרי העישון.

בתגובה לשאילתא של ח"כ עופר כסיף לשר הבריאות באוקטובר 2020, בנוגע למידת היישום של דיווחי חברות הטבק והניקוטין, ענה משרד הבריאות:

"... אין בידי משרד הבריאות את המידע על כלל היצרנים והיבואנים הפועלים בישראל ומשרד הבריאות פועל לקבלת מידע זה. משכך, כעת לא ידוע למשרד הבריאות אם כלל חברות מוצרי העישון העבירו את הדיווחים כנדרש. כאמור כיום אין בידי משרד הבריאות רשימה של כל חברות מוצרי העישון הפועלות בישראל ולכן אין ביכולתנו לוודא שאכן כלל החברות המחויבות בהתאם לחוק איסור הפרסומת והגבלת השיווק של מוצרי טבק ועישון בדיווחים שנתיים לשר הבריאות - הן על הוצאות הפרסומת והן על תכולה ופליטה ממוצרי העישון - מעבירות אותם כנדרש. רשימה של חברות מוצרי עישון יבואנים ויצרנים - כולל כל המידע המאפשר יצירת קשר לטובת בקרה על עמידה בחובות הדיווח - נמצא בידי רשות המיסים, אך מוגדר כמידע מסווג ונדרש אישור של משרד האוצר על מנת להעביר אותו לידי משרד הבריאות. משרד הבריאות החל בתהליך לקבלת המידע משר האוצר. ..."⁴⁶

במהלך דיון שהתקיים שנה מאוחר יותר, באוקטובר 2021 בוועדה המיוחדת לענייני התמכרויות, סמים ואתגרי הצעירים בישראל בנושא: הצעה לדיון מהיר של ח"כ ענבר בזק בנושא פרסום ושיווק בעייתי של סיגריות אלקטרוניות העלול לעודד רכישה של מוצרים אלה ולהטעות את הצבור והאכיפה המתקיימת בנושא, עדכנה נציגת משרד הבריאות לגבי סטטוס ההתקדמות:

"... נגיש בהקדם טופס 7 א למשרד האוצר על מנת לקבל את רשימת כל חברות היבואנים על מנת לאכוף ולראות שכולם מגישים את הדוחות על פי חוק חובת הדיווח... אין לנו נתונים. כמו שנאמר פה, כמו שציינה חברת הכנסת שהגישה את ההצעה לדיון, אין לנו היום את הרשימה הזו. על מנת לקבל את הרשימה ממשרד האוצר, אנחנו צריכים לעשות תהליך של טופס 7 א. צריך להעביר ועדות מידע, צריך לקבל אישור של ועדת מידע של משרד הבריאות, ואחרי זה להעביר את זה למשרד האוצר. אני יודעת שנמצא פה גם קובי מרשות המיסים, ואני לא צופה שתהיה בעיה ואנחנו נקבל ובהחלט נוכל לעבור ולאכוף ולראות שכל היבואנים אכן מוסרים את הדיווחים כפי שהם נדרשים על פי החוק. ..."⁴⁷

בדוח שר הבריאות על עישון בישראל, 2020, שפורסם בנובמבר 2021, כתבו במשרד הבריאות כי:

"... חשוב לציין כי גם בשנה זו, כמו בשנים קודמות, מסרו רק חברות הסיגריות והטבק הגדולות את הדיווחים כנדרש, ואילו חברות סיגריות וטבק אחרות, יבואני טבק לסיגריות ונגרילות, יבואני סיגרים ואחרים, לא העבירו דיווחים כנדרש וכמתחייב על פי חוק. יצרנים/יבואנים שלא העבירו את דיווחיהם כנדרש, עוברים על החוק וצפויים לקנס של עד 226,000 ₪ ולכפל הקנס כאשר מדובר בתאגיד, אולם עד היום לא בוצעה אכיפה של הוראות חוק זה עקב היעדר סמכויות אכיפה בחוק וכן חוסר במידע בסיסי הכרחי: למשרד הבריאות אין מאגר מידע על חברות הטבק הפועלות בישראל או רשימה של החברות ודרכי יצירת קשר איתן, מידע שרק את חלקו הקטן ניתן למצוא בקלות ובאופן חופשי במרשתת. לעומת זאת, מידע זה קיים ומתעדכן באופן שוטף במאגר המידע הנמצא תחת אחריות רשות המיסים, כחלק מחובתו של כל עוסק בסחר בטבק ובמוצרי עישון לפתוח תיק במס הכנסה ובמס ערך מוסף, אולם כלל המידע שבידי רשות המיסים חוסה תחת ההגדרה של מידע סודי; זאת למרות ששם החברה, כתובתה ודרכי יצירת הקשר אינם מידע מסחרי סודי. בהתאם לחוק, בסמכות שר האוצר להתיר חשיפה של המידע או חלקו בהתאם לשיקול דעתו, ונעשו מספר פניות של משרד הבריאות למשרד האוצר בשנים האחרונות, בבקשה לקבלת המידע הבסיסי בלבד לצורך יכולת יצירת קשר הנדרש לצורך אכיפה. חוסר סמכות ויכולת אכיפה מצד משרד הבריאות, במקביל להתעלמות מדרישות החוק מצד חברות העוסקות בסחר בטבק ומוצרי עישון, אינו מצב תקין, ולכן יש לבחון אפשרויות לפתרון הבעיה, כגון הסדרה שתאפשר את הנגשת המידע הבסיסי הנדרש למשרד הבריאות, או הקמת מנגנון רישוי ומידע מקביל לזה הקיים ברשות המיסים, לצורך רישום סוחרי טבק ומוצרי עישון ופיתוח יכולת בקרה ופיקוח, כפי שגם נדרש בפרוטוקול למניעת סחר לא חוקי בטבק. ללא שינוי המצב הקיים, משרד הבריאות יתקשה לבצע בקרה ואכיפה של הוראות החוק בעניין זה. ..."⁴⁸

מדדים					
5	4	3	2	1	0
<p>עד למועד סגירת הדוח, משרד הבריאות טרם החל בהקמת מירשם חברות הטבק והניקוטין, ונתוני חברות הטבק והניקוטין בנוגע לתכולת מוצרי העישון המשווקים בישראל טרם פורסמו באתר המשרד, כפי שהחוק מחייב.⁴⁹</p> <p>רכישת מוצרי טבק ועישון בדיוטי פרי</p> <p>במסגרת תיקון צו מס קניה (פטור) (תיקון), התשע"ב-2012 שונה היקף הרכישה המותרת לאדם בדיוטי פרי. החל מפברואר 2012, מותר לאדם מעל גיל 18 לרכוש עד פאקט אחד (200 סיגריות), או שווה ערך ל-250 גרם טבק לגלגול בדיוטי פרי.⁵⁰ עם כניסת צו המיסוי על הסיגריות האלקטרוניות בנובמבר 2021, הוגבל, בהתאמה, היקף היבוא האישי של סיגריות אלקטרוניות, ואדם מעל גיל 18 יוכל להביא נוזל לסיגריה אלקטרונית בכמות שאינה עולה על 10 מ"ל, ועד 5 יחידות של סיגריה אלקטרונית חד-פעמית.⁵¹</p>					
מדד 4: אינטראקציות מיותרות למיניהן					
					0
<p>8. פקידי ממשל בכירים (כגון נשיא, ראש ממשלה או שר^{xxvii}) נפגשים עם / מטפחים יחסים עם חברות הטבק והניקוטין. למשל, דרך השתתפות באירועים חברתיים ואחרים שבחסות או שמאורגנים על ידי חברות הטבק והניקוטין או מי שמקדם את האינטרסים שלהן (המלצה 2.1)</p> <p>בחומר הפומבי המפורסם לציבור, אין ראיות לפעילויות כאלה במהלך 2021 ועד מרץ 2023.</p>					
					4
<p>9. הממשל מסכים לסיוע / הצעות לסיוע מתעשיית הטבק והניקוטין בנושאי אכיפה, כגון פשיטות על הברחות טבק או אכיפת מדיניות איסור עישון או איסור מכירה לקטינים (כולל תרומה כספית לטובת פעילויות כאלה) (המלצה 4.3)</p> <p>עו"ד קורל אבירם, מנהלת תחומי הרגולציה, הקיימות והאחריות התאגידית בפיליפ מוריס ישראל, ציינה באחד הפרסומים הממומנים של החברה בתקשורת, כי: "...אנו משתפים פעולה עם רשויות האכיפה ושותפים אחרים במטרה למנוע סחר בלתי חוקי ושוק שחור של הברחות והעלמות מס...".⁵² במסגרת שיתוף הפעולה חברת פיליפ מוריס, בין היתר, סייעה במימון יום עיון מקצועי בנושא הברחות וסחר בלתי חוקי בטבק, בו הכשירה גורמי אכיפה ממשטרת ישראל, מג"ב, צה"ל, רשות המיסים ועוד; השיקה קמפיין מסוג 'מלשינון' בשיתוף הפדרציה לקניין רוחני ומלחמה בסחר בלתי חוקי;⁵³ ונציגיה נצפו בפעילות אכיפה בשטח ביחד עם גורמי האכיפה הרשמיים של מדינת ישראל.⁵⁴</p> <p>יחד עם זאת, מדינת ישראל טרם אישרה את הצטרפותה לפרוטוקול הבינלאומי למאבק בסחר הבלתי חוקי בטבק ומוצריו,⁵⁵ עליו חתמה ב-23 דצמבר 2013.⁵⁶</p>					
					4
<p>10. הממשל מקבל, תומך, מאשר או נכנס לשותפויות או הסכמים שאינם מחייבים עם תעשיית הטבק והניקוטין, או מי שמקדם את האינטרסים שלהן (המלצה 3.1)</p> <p>במסגרת תיקון מס' 8 לחוק איסור פרסומת והגבלת השיווק של מוצרי טבק ועישון, התשמ"ג-1983, נחתם הסכם עם המו"לים של עיתון הארץ וידיעות אחרונות, בו הובטחו למשרד הבריאות שטחי פרסום בעיתונות המודפסת ללא עלות, בשטח הכפול משטח הפרסום שיוקדש לפרסום מוצרי טבק ועישון, לתקופה של 3 שנים ועד למרץ 2025, וזאת בתמורה להמשך החרגת העיתונות המודפסת מחובת איסור פרסום גורף למוצרי עישון לתקופה של 7 שנים.⁵⁷</p>					

xxvii כולל בני משפחתם הקרובים של אותם אנשי ממשל בכירים.

5	4	3	2	1	0	מדדים
מדד 5: שקיפות						
	4					<p>11. הממשל אינו מדווח בפומבי על פגישות / יחסי גומלין עם תעשיית הטבק והניקוטין במקרים בהם אינטראקציות כאלה נחוצות לרגולציה (המלצה 2.2)</p> <p>החל מדו"ח שר הבריאות על עישון בישראל 2016, בגרסא המתוקנת שלו שפורסמה בפברואר 2018, מופיע פרק י' – 'דיווח על פגישות עם חברות מוצרי טבק', המוקדש לדיווח על פגישות (בשלב זה של נציגי משרד הבריאות בלבד) שהתקיימו עם חברות הטבק והניקוטין.⁵⁸</p> <p>בדוחות שר הבריאות על העישון בישראל לשנים 2020⁵⁹, ו-2021⁶⁰, דווח כי לא התקיימו פגישות בין נציגי משרד הבריאות ונציגי חברות מוצרי עישון. דו"ח שר הבריאות על העישון בישראל 2022 טרם פורסם עד לסגירת דוח זה.</p> <p>הדרישה לדיווח על פגישות עם גורמים מתעשיית הטבק והעישון מוגבלת רק למשרד הבריאות ולא חלה על כל גורמי הממשל.</p>
		3				<p>12. הממשל קבע כללים לגילוי מרצון או רישום של גופים בתעשיית הטבק והניקוטין, ארגונים קשורים, ואנשים הפועלים מטעמם, כולל לוביסטים.</p> <p>חוק הכנסת (תיקון מס' 25), התשס"ח-2008, תוספת פרק יב: שדלנים, נחקק בישראל בשנת 2008,⁶¹ וכולל חובת רישום לוביסטים ולקוחות, חובת סימון בתג זיהוי כתום בעת השהות במשכן הכנסת, ואיסורים כדוגמת מתן טובות הנאה ומידע שגוי. החוק חל על חברי הכנסת ועל מפגשים עם לוביסטים בתוך משכן הכנסת בלבד. החוק לא חל על שרי ממשלה וגם לא על פקידי ציבור.</p> <p>העמותה לדמוקרטיה מתקדמת מנהלת מאז שנת 2012 את מדד הלוביסטים ולקוחותיהם, המתפרסם כעת באתר החדשות 'שקוף'.⁶² נתוני המדד מבוססים על נתוני מרשם הלוביסטים באתר הכנסת.⁶³ לאורך תקופת הדוח (השנים 2021-2023) נע מספר הלוביסטים הכולל בין כ-119 בכנסת ה-24,⁶⁴ לכ-116 לוביסטים בכנסת ה-25.⁶⁵ מאז נובמבר 2021 חברת פיליפ מוריס מיוצגת באמצעות חברת הלובינג "ברדוגו יועצים" בראשות הלוביסטית בהירה ברדוגו המחזיקה 2 לוביסטים (לעומת 10 לוביסטים שהיו רשומים כמייצגי פיליפ מוריס בתקופת הייצוג על ידי פוליסיו). הסיבה למעבר – הסתבכותו של מנכ"ל חברת הלובינג פוליסיו, ארז גילהר, בחשד למעורבות בפרשת שחיתות.⁶⁶ חברות לובי גדולות יותר סירבו לייצג את חברת פיליפ מוריס בשל הדה-לגיטימציה הציבורית, מסיבות אתיות ומתוך החשש מהברחת לקוחות מתחום הבריאות.⁶⁷ עד לסוף שנת 2020 הלוביסט שלמה פרץ המשיך לייצג את חברת JTI, אך מתחילת שנת 2021 הוא חדל מלייצג אותה ואין להם ייצוג בשלב זה בכנסת. כך גם לגבי יתר חברות הטבק (דובק ופורום יבואני מוצרי האיוד בהתאחדות התעשיינים).</p>
מדד 6: ניגוד עניינים						
				1		<p>13. הממשל אינו אוסר על תרומות מתעשיית הטבק והניקוטין או מכל גורם הפועל לקידום האינטרסים שלה למפלגות, מועמדים או קמפיינים פוליטיים או דורש גילוי מלא של תרומות כאלה (המלצה 4.11)</p> <p>חוק מימון מפלגות, תשל"ג-1973, סעיף 8⁶⁸ אוסר על קבלת תרומות מתאגיד באופן כללי, לאו דווקא מחברות טבק וניקוטין.</p> <p>לא קיים מאגר רשמי ומוסדר של גורמים בתעשיית הטבק והניקוטין, ארגוני בת והסניפים שלהם ונציגים כדוגמת עורכי דין הפועלים מטעמם.</p>

5	4	3	2	1	0	מדדים
				1		<p>14. בכירים בממשל בדימוס מהווים חלק מתעשיית הטבק והניקוטין (ראש ממשלה, שרים, היועץ המשפטי לממשלה) (המלצה 4.4)</p> <p>לא זוהו מעברי פוליטיקאים לשעבר לתפקידים בתעשיית הטבק והעישון במהלך שנת 2021 ועד למרץ 2023. יחד עם זאת, קיימת תופעה של מעבר יועצים ועוזרים פרלמנטריים לתפקידים בחברות הטבק והניקוטין, לעיתים ללא כל תקופת צינון מתפקידם בממשל. בעבר נרשמו כמה מקרים כאלו, וזו פרקטיקה מקובלת במקומותינו, כדוגמת עו"ד קורל אבירם, יועצת שר העבודה והרווחה, שמונתה למנהלת הרגולציה של פיליפ מוריס.⁶⁹</p>
				1		<p>15. פקידי ממשל וקרוביהם בהווה ממלאים תפקידים בתעשיית הטבק והניקוטין, כולל משרות ייעוץ (המלצות 4.5, 4.8, ו-4.10)</p> <p>קרן ברק, יועצת אסטרטגית ולוביסטית לחברות גדולות במשק הישראלי בשנים האחרונות, ומי שייצגה בין היתר את חברת JUUL, נבחרה באפריל 2019 כחברת כנסת מטעם סיעת הליכוד, וכיהנה כחברת כנסת ב-4 הכנסות האחרונות (הכנסת ה-21, ה-22, ה-23 וה-24).⁷⁰ בבחירות לכנסת ה-25 נבחרה מטעם סיעת הליכוד למקום ה-48 ולא נכנסה כחברת כנסת.</p>
מדד 7: צעדי מניעה						
			2			<p>16. הממשל החיל נוהל לחשיפת רישומים מאינטראקציות (כגון: סדר יום, נוכחים, פרוטוקולים ותוצאות) עם תעשיית הטבק והניקוטין ונציגיה (המלצה 5.1)</p> <p>החל מדו"ח שר הבריאות על עישון בישראל 2016, בגרסא המתוקנת שלו שפורסמה בפברואר 2018, מופיע פרק י' – 'דיווח על פגישות עם חברות הטבק', המוקדש לדיווח על פגישות (בשלב זה של נציגי משרד הבריאות בלבד) שהתקיימו עם חברות הטבק והניקוטין.⁷¹</p>
			3			<p>17. הממשל גיבש, אימץ או יישם קוד התנהגות עבור פקידי ציבור הקובע את הסטנדרטים בהם הם צריכים לעמוד בהתנהלותם מול תעשיית הטבק והניקוטין (המלצה 4.2)</p> <p>בינואר 2017, בעקבות תחקיר שחשף ארגון פגישות עם (סגן) שר הבריאות ובכירים במשרדו תמורת תשלום,⁷² הקים מנכ"ל המשרד צוות בדיקה חיצוני לגיבוש המלצות ונהלים לאופן קיום פגישות עם גורמים בסקטור העסקי בכלל, וחברות הטבק בפרט.⁷³ למיטב ידיעתנו טרם פורסמו מסקנות צוות הבדיקה.</p> <p>העמותה לדמוקרטיה מתקדמת פנתה באוגוסט 2018 למנכ"ל משרדי הבריאות, האוצר והכלכלה, בקריאה לגבש מדיניות ולפרסם הנחיות ברורות לגבי מפגשים עם חברות טבק ונציגיהם, בהתאמה להנחיות סעיף 5.3 באמנת המסגרת למאבק בטבק (ה-FCTC). החל באוקטובר 2018 הנחה מנכ"ל משרד הבריאות לפעול על פי אמנת ה-FCTC ולצמצם ככל הניתן מפגשים עם חברות הטבק.⁷⁴ משרד הכלכלה ענה בתשובתו כי בקשות למפגשים מצד חברות הטבק יועברו לבחינת הלשכה המשפטית של המשרד שתנחה לפעול בהתאם לסעיף 5.3 באמנת המסגרת.⁷⁵ במרץ 2019 פורסמו באתר משרד האוצר הנחיות בנוגע לקיום פגישות עם נציגי חברות הטבק, לוביסטים שלהן או נציגים מטעמן.⁷⁶ על פי הכללים החדשים, פגישות שכאלה ייערכו "מטעמים חיוניים בלבד", ורק בכפוף לאישור מיוחד של ראש האגף והיחידה ולאחר הודעה למנכ"ל המשרד.⁷⁷</p>

5	4	3	2	1	0	מדדים
						<p>בפברואר 2021 השלים משרד האוצר עבודת מטה של מספר שנים ופרסם נוהל חדש ומקיף המחייב את פקידי משרד האוצר לדווח באופן מפורט לממונים עליהם את פגישותיהם עם לוביסטים.⁷⁸ הנוהל אינו מתייחס באופן ספציפי לשדלנים של חברות הטבק. על פי הנוהל, פגישות בין פקידי האוצר ללוביסטים יתקיימו רק בתיאום מראש ועל נושא שהוגדר מראש. כמו כן, חלה חובה לדווח לממונה על מועד הפגישה, משתתפיה ותוכנה. אחת לשנה ייערך רענון לעובדי משרד האוצר בדבר הנוהל, ותיערך בחינה תקופתית במשרד האוצר בדבר הצורך בעדכון ההוראות.⁷⁹</p> <p>בפברואר 2022, במהלך הכנסת ה-24, פנה יו"ר הכנסת לכלל חברי הכנסת בכתב, בתיאום עם היועצת המשפטית לכנסת, וביקש לתת ביטוי פומבי לשיחות ולפגישות שנציגי חברות הטבק ושדלנים מטעמם קיימו או ביקשו לקיים עם חברי הכנסת וכן את נושאי הפגישה.⁸⁰ במקביל, הורה מנכ"ל הכנסת, גיל סגל, לכל עובדי הכנסת לדווח על כל מפגש עם נציגי חברות הטבק.⁸¹</p>
	4					<p>18. הממשל מחייב את תעשיית הטבק והניקוטין למסור מעת לעת מידע על ייצור טבק וניקוטין, תפוקה, נתח שוק, הוצאות שיווק, הכנסות וכל פעילות אחרת, לרבות שדולה, פילנתרופיה, תרומות פוליטיות וכל פעילויות אחרות (המלצה 5.2)</p> <p>במסגרת 'חוק איסור פרסומת והגבלת השיווק של מוצרי טבק ועישון, תשמ"ג-1983',⁸² חברות הטבק והעישון מחויבות לדווח אחת לשנה למשרד הבריאות על הוצאות בגין פרסומות מותרות, כולל עלויות ופירוט לפי עיתונים, מועדים, גודל מודעה ומודעות נגד (החל מה-1.6.2020), לפני כן היתה חובת דיווח על הוצאות פרסום, קידום מכירות וחסויות.</p> <p>דוח שר הבריאות על העישון 2021, מפברואר 2023, כלל נתונים חלקיים בלבד של חברות הטבק והניקוטין בנוגע להוצאות בגין פרסומות מותרות שבוצעו בשנת 2020, לאחר כניסת תיקון מס' 7 לחוק איסור פרסומת לתוקף,⁸³ חלקיות הנובעת מדיווח מצד מספר מצומצם בלבד של חברות טבק ועקב העדר מירשם חברות הטבק והניקוטין, אזלת יד שגרמה להעדר פנייה מצד משרד הבריאות לכלל חברות הטבק והניקוטין לשם פיקוח ואכיפה ביחס לאי העברת הנתונים למשרד הבריאות. דוח שר הבריאות על העישון 2022, טרם פורסם והוגש לכנסת לדין.</p> <p>חוק ביטוח בריאות ממלכתי, תשנ"ד-1984, מחייב דיווח על כל תרומה מעל 2,500 ש"ח מצד כל תורם לגופים במערכת הבריאות.⁸⁴ בדיווחים משנת 2011 ואילך לא מופיעים דיווחים על תרומות של חברות טבק וניקוטין.⁸⁵ הממשלה אינה מחייבת את תעשיית הטבק והניקוטין להגיש מידע תקופתי על גידול וייצור טבק, נתח שוק, הוצאות שיווק, הכנסות וכל פעילות אחרת, לרבות שדלנות, פילנתרופיה, תרומות פוליטיות וכל פעילויות אחרות.</p>
	4					<p>19. לממשל ישנו מנגנון / תוכנית פעולה עקבית^{xxviii} בקרב אגפיו בנוגע למדיניות הנוגעת להנחיות סעיף 5.3 של אמנת ה-FCTC (המלצות 1.1 ו-1.2)</p> <p>אין מידע זמין באתר gov't על הפעולות שננקטו על פי סעיף 5.3 של אמנת ה-FCTC. המידע שנמסר ל-COP בדו"ח משנת 2020 מציין כי אין תוכנית פעולה עקבית בנוגע להעלאת מודעות למדיניות הנוגעת להנחיות סעיף 5.3 של אמנת ה-FCTC.⁸⁶</p> <p>חשוב לציין כי משרד הבריאות בחר להקדיש את הכנס הלאומי ה-22 לקידום הבריאות בישראל ב-9.11.2021, לעיסוק ב- 'הגורמים המסחריים המשפיעים על הבריאות'.⁸⁷ הכנס כלל מגוון הרצאות שעסקו באסטרטגיות השיבוש של תעשיית הטבק והמזון, כמו גם הצגת מדד התערבות תעשיית הטבק והניקוטין לשנת 2021.⁸⁸</p>

xxviii לצרכי שאלה זו, פירוש "עקבית" הוא: א. שסעיף 5.3 מוסבר בכל פעם שנדונה אמנת FCTC ו-ב. בכל פעם שעולה הזדמנות כזו, למשל, כאשר מתגלה או מדווחת התערבות של תעשיית הטבק והניקוטין.

מדדים					
5	4	3	2	1	0
			2		
<p>20. הממשל העמיד מדיניות האוסרת על קבלת כל סוגי התרומות/מתנות מתעשיית הטבק והניקוטין (כספיות או אחרת), כולל הצעות סיוע, טיוטות מדיניות או הזמנות לביקור לימודי הניתנות או מוצעות לממשל, לסוכנויות, פקידי וקורביהם (המלצה 3.4)</p> <p>תקנון הכנסת, כללי אתיקה לחבר הכנסת, כולל התייחסות למדיניות האוסרת על קבלת כל סוגי התרומות / מתנות (כספיות או אחרות). כמו כן, נדרש קבלת אישור מראש של ועדת האתיקה לשם השתתפות בביקור לימודי בחו"ל.⁸⁹</p> <p>יחד עם זאת, תקנון הכנסת אינו כולל התייחסות מפורשת בנוגע לאיסור קבלת הצעת סיוע ו/או טיוטת מדיניות מתעשיית הטבק והניקוטין ושליחיה.</p>					
51					סה"כ:

הערות שוליים

- 1 החלטת ועדת שרים לחקיקה מיום 24 לדצמבר 2017.
- 2 תצהיר ח"כ לשעבר יהודה גליק מיום 24 לנובמבר 2019.
- 3 הצעת חוק הגבלת הפרסומות והשיווק של מוצרי טבק (תיקון מס' 7), התשע"ט-2018. נוסח לקריאה ראשונה.
- 4 חוק איסור פרסומות והגבלת השיווק של מוצרי טבק ועישון, תשמ"ג-1983.
- 5 הוראת מנכ"ל משרד הבריאות, קביעת מודעה בדבר נקי העישון שעל עיתון לפרסם, 2 יוני 2019.
- 6 פירוט 12 מודעות הנגד על פי מועדי הפרסום. אתר משרד הבריאות. כניסה בתאריך 4 אוגוסט 2023.
- 7 בג"צ 2951/19 המיזם הרב-מגזרי למיגור העישון נ' כנסת ישראל, אפריל 2019.
- 8 בג"צ 7642/19 יהודה גליק, חבר הכנסת ה-20 נ' שר הבריאות, נובמבר 2019.
- 9 הצעת חוק איסור פרסומות והגבלת השיווק של מוצרי טבק ועישון (תיקון - ביטול החרגת העיתונות המודפסת), התשפ"א-2021. הצעת החוק לדיון מוקדם.
- 10 פרוטוקול מס' 168 משיבת ועדת הכלכלה, 31 ינואר 2022, בשעה 12:00.
- 11 הצעת חוק לאיסור פרסומות והגבלת השיווק של מוצרי טבק ועישון (תיקון ביטול החרגת העיתונות המודפסת) – מכתב התחייבות לחברי הכנסת. עמוס שוקן ויוני אנגל, 14 פברואר 2022.
- 12 חוק איסור פרסומות והגבלת השיווק של מוצרי טבק ועישון (תיקון מס' 8), התשפ"ב-2022.
- 13 Khayat A, Berg CJ, Levine H, et al. *PMI's IQOS and cigarette ads in Israeli media: a content analysis across regulatory periods and target population subgroups*. Tobacco Control Published Online First: 23 November 2022. doi: 10.1136/tc-2022-057671.
- 14 פרוטוקול מס' 190 משיבת ועדת הכלכלה, 22 פברואר 2022, בשעה 10:30.
- 15 היאלי יעקבי-הנדלסמן, מסך עשן, ישראל היום, יוני 2021 (קיים בפרינט בלבד).
- 16 היאלי יעקבי-הנדלסמן, מסך עשן, ישראל היום, יוני 2021 (קיים בפרינט בלבד).
- 17 חוק איסור פרסומות והגבלת השיווק של מוצרי טבק ועישון, התשמ"ג-1983.
- 18 בג"צ 7875/20 המיזם הרב-מגזרי למיגור העישון נ' שר האוצר, נובמבר 2020.
- 19 צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 7), התשפ"ב-2021 (מס על נזול לסיגריות אלקטרוניות)
- 20 בג"צ 7875/20 המיזם הרב-מגזרי למיגור העישון נ' שר האוצר, פסק דין, 25 נובמבר 2021.
- 21 יו"ר עמדה בנוגע למיסוי סיגריות אלקטרוניות, ד"ר אודי קלינר, משרד הבריאות, נובמבר 2019.
- 22 צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 7), התשפ"ב-2021 (מס על נזול לסיגריות אלקטרוניות)
- 23 צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 17), התשפ"ב-2022 (מס על נזול לסיגריות אלקטרוניות)
- 24 צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 18), התשפ"ב-2022 (מס על נזול לסיגריות אלקטרוניות)
- 25 צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 22), התשפ"ב-2022 (מס על נזול לסיגריות אלקטרוניות)
- 26 צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (הוראת שעה מס' 5), התשפ"ג-2023 (מס על נזול לסיגריות אלקטרוניות)
- 27 פרוטוקול מס' 206 משיבת ועדת הכספים, 20 ינואר 2022, שעה 11:00.
- 28 פרוטוקול מס' 207 משיבת ועדת הכספים, 24 ינואר 2022, שעה 10:30.
- 29 פרוטוקול מס' 44 משיבת ועדת הכספים, 31 ינואר 2023, שעה 12:30.
- 30 פרוטוקול מס' 207 משיבת ועדת הכספים, 24 ינואר 2022, שעה 10:30.
- 31 הרופא הבכיר הכחיש בתוקף קשר לתעשיית האדי-אך "שכת" עובדה חשובה. רוני לינדר, דה מרקר, 25 ינואר 2022.
- 32 "כל אדם נלחם בקרב מר": מעורבות קהילתית כחלק מהשינוי. עו"ד קורל אבירם, YNET, 9 מרץ 2022.
- 33 כיצד סגנון המנהיגות של פרופ' עדיית מטות נתן השראה לתפיסת "הלקוח במרכז" בפיליפ מוריס? דור מטות, סמנכ"ל CX (חווית לקוח) בפיליפ מוריס ישראל, גלובס, 29 יוני 2021.
- 34 מדוע יצרנית הסיגריות המובילה רוצה שאנשים יפסיקו לעשן? תוכנית חד-פעמית, קול ברמה, 16 ינואר 2023.
- 35 ידיעות אחרונות הזמין לוביסטית של חברת טבק לכנס יום האישה: "קשר חולני ומסוכן". שבי גטניו, אתר שקוף, 23 פברואר 2022.
- 36 בעקבות הפרסום ב-"שקוף" בוטלה השתתפות לוביסטית של "פיליפ מוריס" בכנס "ידיעות אחרונות". שבי גטניו, אתר שקוף, 24 פברואר 2022.
- 37 Foundation for a Smoke Free World (funded by Philip Morris International) recruiting for its "Advisory Board for Smoking Cessation Research". Tim McAfee, Jhon Baker. August 5, 2021. Blog Tobacco Control.
- 38 אתר חברת פיליפ מוריס בישראל בנושא קיימות וקשרי קהילה, כניסה אחרונה בתאריך 19 יולי 2023.
- 39 חברת הטבק פיליפ מוריס מציעה מלגות שנתיים לסטודנטים מהפקולטה לרפואה. מכתב מפרופ' סיגל סדצקי, 2 דצמבר 2019.
- 40 החלטת ממשלה: תוכנית לאומית לצמצום העישון ונטקו. החלטה מס. 3247 של הממשלה מיום 29 מאי 2011.

32 הצעת חוק הגבלת הפרסומות והשיווק של מוצרי טבק (תיקון מס' 7), התשע"ב-2012. נוסח לקריאה ראשונה.

33 Reuters investigations, *The Philip Morris Files, Part 1: Treaty Blitz*. July 2017.

34 הצעת חוק הגבלת הפרסומות והשיווק של מוצרי טבק (תיקון מס' 7), התשע"ט-2018. נוסח לקריאה ראשונה.

35 פרוטוקול מס' 29 משיבת ועדת הכלכלה, 15 יולי 2020.

36 פרוטוקול מס' 29 משיבת ועדת הכלכלה, 15 יולי 2020. עמ' 23-24.

37 פרוטוקול מס' 6 משיבת הוועדה המיוחדת למאבק בשימוש בסמים ואלכוהול, 22 למרץ 2023. בשעה 9:00.

38 מגוללים אחריות, הכנסת נלחמה בעישון – אך החוק לא נאכף. יעל פינקלשטיין, שקוף, 26 אפריל 2021.

39 צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 7), התשפ"ב-2021 (מס על נוזל לסיגריות אלקטרוניות)

40 פרוטוקול מס' 201 משיבת ועדת הכספים, 11 ינואר 2022, שעה 14:05.

פרוטוקול מס' 206 משיבת ועדת הכספים, 20 ינואר 2022, שעה 10:00.

פרוטוקול מס' 207 משיבת ועדת הכספים, 24 ינואר 2022, שעה 10:00.

פרוטוקול מס' 213 משיבת ועדת הכספים, 31 ינואר 2022, שעה 10:34.

41 טיוטת צו רישוי עסקים (עסקים טעוני רישוי) (תיקון), התשפ"א-2021, ומסמך הנמקה בדבר היעדר צורך בהליך RIA.

42 החלטת ממשלה 2118 - 2118 <https://www.gov.il/he/departments/general/dec2118>. כניסה אחרונה 21 יולי 2023.

43 החלטת ממשלה 4389 - 4389 <https://www.gov.il/he/departments/general/dec4389>. כניסה אחרונה 21 יולי 2023.

אתר תנועת 'אני שולמן', <https://anishulman.org>, כניסה אחרונה: 21 יולי 2023.

44 **כיוונים חדשים למדיניות הרגולציה בישראל: כינון פיקוח פרלמנטרי וסעיפי תפוגה.** ד"ר יצחק קליין, פורום קהלת למדיניות, ריבונות לאומית, חירות הפרט. סיון תש"פ, יוני 2020.

45 מענה משרד הבריאות לפניית המיזם למיגור העישון בנוגע לביטול חובת מפרט אחיד 6.14 בחוק רישוי עסקים. ד"ר אפרת אפללו, מנהלת המחלקה לחינוך ולקידום בריאות, משרד הבריאות. 24 אוקטובר 2021.

46 שאילתא רגילה מספר 276 בנושא חוק איסור פרסומת והגבלת השיווק של מוצרי טבק ועישון, תשובת שר הבריאות לח"כ עופר כסיף, 14 אוקטובר 2020

47 פרוטוקול מס' 9 משיבת הוועדה המיוחדת לענייני התמכרויות, סמים ואתגרי הצעירים בישראל, 27 לאוקטובר 2021, שעה 10:00.

48 **דוח שר הבריאות על העישון בישראל 2020, נובמבר 2021.** פרק ח' – דיווח בדבר הוצאות על פרסום מוצרי טבק לשנת 2019. עמ' 117-118.

49 **חוק איסור פרסומת והגבלת השיווק של מוצרי טבק ועישון, התשמ"ג-1983,** סעיף 9ה. (ד).

50 **צו מס קניה פטור (תיקון מס' 7), התשע"ב-2012,** פברואר 2012.

51 צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 23), התשפ"ב-2022. פורסם ב-6 יולי 2022.

52 **כל אדם ולחם בקרב מר": מעורבות קהילתית כחלק מהשינוי.** קורל אבירם, YNET, 9 מרץ 2022.

53 **אתר הפדרציה לקניין רוחני ומלחמה בסחר בלתי חוקי.** נצפה ב-25 יולי 2023.

54 **מה הקשר בין הגירעון התקציבי של ישראל לבין תופעת הסחר הלא חוקי?** מערכת שורת הרווח, כלכליסט, 27 דצמבר 2021.

55 **הפרוטוקול הבינלאומי למאבק בסחר הבלתי חוקי בטבק ומוצרי.** ארגון הבריאות העולמי. כניסה אחרונה 25 יולי 2023.

56 **סטטוס חתימה ואשרור של הפרוטוקול הבינלאומי למאבק בסחר הבלתי חוקי בטבק ומוצרי.** כניסה אחרונה 25 יולי 2023.

57 הצעת חוק לאיסור פרסומת והגבלת השיווק של מוצרי טבק ועישון (תיקון ביטול החרגת העיתונות המודפסת) – מכתב התחיבות לחברי הכנסת. עמוס שוקן וינון אנגל, 14 פברואר 2022.

58 **דו"ח שר הבריאות על העישון בישראל, 2016, גרסא מתוקנת פברואר 2018.** פרק י' – דיווח על פגישות שנערכו עם חברות טבק בשנת 2016, עמ' 131.

59 **דו"ח שר הבריאות על העישון בישראל, 2020, נובמבר 2021.** פרק י' – דיווח על פגישות עם חברות מוצרי עישון בשנת 2020, עמ' 145.

60 **דו"ח שר הבריאות על העישון בישראל, 2021, פברואר 2023.** פרק י' – דיווח על פגישות עם חברות מוצרי עישון בשנת 2021, עמ' 117.

61 **חוק הכנסת (תיקון מס' 25) התשס"ח-2008,** פרק י"ב: שדלנים.

62 **שיא של לקוחות: פעילות הלובינג המסחרי בכנסת מתעצמת.** שבי גטניו, 'שקוף', 9 יולי 2023.

63 **רישום שדלנים באתר הכנסת.** כניסה אחרונה 31 יולי 2023.

64 **שיא של 7 שנים: יותר מ-500 חברות הפעילות לוביסטים בכנסת-24.** שבי גטניו, 'שקוף', 17 אוגוסט 2022.

65 **שיא של לקוחות: פעילות הלובינג המסחרי בכנסת מתעצמת.** שבי גטניו, 'שקוף', 9 יולי 2023.

66 **בגלל חקירת השחיתות: פיליפ מוריס שוקלת לסיים את ההתקשרות עם פוליס:** עדי דברת, דה מרקר, 21 יוני 2021.

בוריס קרסני סוגר את פעילות קשרי הממשל והלובינג של חברת פוליס: גולן חזני וצבי זרחיה, כלכליסט, 4 נובמבר 2021.

67 **בלעד: חברות לובי סירבו לייצר את יצרנית הסיגריות "פיליפ מוריס".** שבי גטניו, 'שקוף', 16 נובמבר 2021.

68 **חוק מימון מפלגות, תשל"ג-1973.** סעיף 8. הגבלת הכנסות.

69 **בפעם השלישית: פיליפ מוריס שוכרת את שירותיה של יועצת שר,** רוני לינדר, דה מרקר, 12 דצמבר 2017.

70 **הלוביסטית של סלקום, הבנק הבינלאומי, חברות הביטוח וחברות הנפט מגיעה לכנסת –** חגי עמית, דה מרקר, 6 פברואר 2019.

71 **דו"ח שר הבריאות על העישון בישראל, 2016, גרסא מתוקנת פברואר 2018.** פרק י' – דיווח על פגישות שנערכו עם חברות טבק בשנת 2016, עמ' 131.

דו"ח שר הבריאות על העישון בישראל, 2017, מאי 2018. פרק י' – דיווח על פגישות שנערכו עם חברות טבק בשנת 2017, עמ' 134.

דו"ח שר הבריאות על העישון בישראל, 2018, מאי 2019. פרק י' – דיווח על פגישות שנערכו עם חברות טבק בשנת 2018, עמ' 104.

דו"ח שר הבריאות על העישון בישראל, 2019, מאי 2020. פרק י' – דיווח על פגישות שנערכו עם חברות טבק בשנת 2019, עמ' 132.

72 **"מסך עשן": המאבק שיקשר לשר ליצמן.** חיים ריבלין, חדשות ערוץ 12, 9 ינואר 2017.

73 **מכתב לעובדי משרד הבריאות אודות תחקיר 'מסך עשן' –** משה בר סימן טוב, 16 ינואר 2017.

74 **מכתב לשבי גטניו, מפגשים עם נציגי חברות טבק,** עו"ד מיכל גולדברג, 3 אוקטובר 2018.

75 **מכתב לשבי גטניו, פרסום הנחיה בדבר איסור מפגשים עם חברות הטבק ולוביסטים מטעמן,** שי רינסקי, 29 יולי 2019.

76 **נהלים והנחיות – מפגשים עם חברות טבק,** אתר משרד האוצר. 24 מרץ 2019.

77 **הסוף לפגישות חברות הטבק והלוביסטים שלהן עם נציגי הממשלה.** רוני לינדר, דה מרקר, 17 מרץ 2019.

78 **קשר לשר עובדי המשרד עם שדלנים וגורמי חוץ, מכתב מלשכת היועץ המשפטי במשרד האוצר לתפוצת כלל המשרד,** אסי מסינג, עו"ד, 4 פברואר 2021

79 **מכה ללוביסטים: האוצר הצמיד להם שומרי סף.** צבי זרחיה, כלכליסט, 10 פברואר 2021.

80 **פנייה מיו"ר הכנסת לחברי הכנסת – דווח על מפגשים עם נציגי חברות הטבק או שדלנים מטעמן,** 6 פברואר 2022.

81 **חברי הכנסת ועובדיה ידרשו לדווח על מפגשים שלהם עם נציגי חברות הטבק.** רוני לינדר, דה מרקר, 3 פברואר 2022.

82 **חוק איסור פרסומת והגבלת השיווק של מוצרי טבק ועישון,** תשמ"ג-1983.

83 **דו"ח שר הבריאות על העישון בישראל, 2021, פברואר 2023.** פרק י' – דיווח על פגישות עם חברות מוצרי עישון בשנת 2021, עמ' 102.

84 **חוק ביטוח בריאות ממלכתי, תשנ"ד-1994.** סעיף 4א.

מנגנון דיווח מקוון על תרומות למערכת הבריאות

85 **ריכוז דוחות סיכום על תרומות שדווחו למשרד הבריאות,** משנת 2011 ואילך.

86 **Core questionnaire of the reporting instrument of the WHO FCTC – 2020, Israel.** pp.18.

87 **הכנסת הלאומי ה-22 לקידום הבריאות בישראל,** בנושא: הגורמים המסחריים המשפיעים על הבריאות – הזמנה לכנס. 9 נובמבר 2021.

88 **עולה במדד: ישראל במקום 12 במדד בינלאומי להתערבות חברות הטבק בפעילות הממשל לשנת 2021.** שני אשכנזי, גלובס, 9 נובמבר 2021.

89 **מקנן הכנסת, כללי אתיקה לחבר כנסת.** עמ' 189-202.

A GLOBAL
TOBACCO
INDUSTRY
WATCHDOG

Global Center for
Good Governance
in Tobacco Control

המיזם למיגור העישון
SMOKE FREE ISRAEL بلا تدخين

החברה הרפואית למניעה ולגמילה
מעישון בישראל

